

Թողու տալով նաև տապանագիրը «նշանա-
ւոր» մեծ խոյածեւ շիրիմ Մանուկ Նազարի:
«Այս է համգիստ Մանուկ Նազարիմ ԹՎ. ՌԻԿ»:

Եթէ ընդունինք Հ. Ալիշանի կարծիքը եւ
Յօջայ Սաջիկի հայր նկատենք Մանուկ Նազար
Ջուղայեցին, որ, ըստ տապանագրութեան,
մեռած է ՌԻԿ-ին, այսինքն՝ 1578-ին, այն ա-
տեն մենք Յօջայ Մանուկը չենք կրնար համա-
րել «նախահայր մեծատուն տոհմի Լազար-
եանց հիմնողաց ուսումնարանին կամ ձեմա-
րանին ի Մոսկուա» ինչպէս որ կը գրէ Հ. Ա-
լիշան, որ կ'երեւայ թէ չիոթած է Լազարեան
զերգաստանի նախահայր Յօջայ Մանուկը (որ
1605-ին ողջ էր եւ Նոր Ջուղայ գաղթեց) Հին
Ջուղայեցի Մանուկ Նազարին հետ, որ հաւա-
նարար ըլլայ Յօջայ Սաջիկի հայրը:

Նոր Ջուղայի թիւ 459 ձեռագիրը, գրեալ
եւ ծաղկեալ Սպահան Մեսրոպ Սիդանցիէ,
ունի մեզի համար խիստ շահեկան յիշատա-
կարան մը, որ աւելի կը պարզէ Յօջայ Սաջի-
կի եւ իր զաւակներուն ինքնութիւնը: Էջ 268.
«Ոմն ի լուսածնեալ զարմից. Սաթուն Ազատն
որ ի վաղուց հետէ ցանկայր աստուածախօս
այսմ մարգարտաշար լուսարթիթ սուրբ աւե-
տարանիս ետ գրել յիշատակ բարի հոգոյ իւ-
րոյ... ետ գրել զսուրբ աւետարանս եւ զար-
գարել ոսկեով եւ երանգերանգ ծաղկով. յի-
շատակ իւրն եւ իւր ծնողացն, հօրն, Պարոն Յօ-
ջայ Սաջիկին եւ մօրն Մարիամին. եւ եղբարցն
Պարոն Յօջայ Սաֆարին եւ Պարոն Յօջայ Նա-
զարին եւ քուերն Սաթուն Եղտիհասին. եւ ա-
մենայն արեան մերձաւորացն ամէն»:

«Արդ որք ճաշակէք... աստուած ողորմի
ասացէք եւ ստացողի լուսապայծառ սուրբ ա-
ւետարանիս: զՅօջայ Սլէմանն եւ զիւր ամու-
սինն. զՍաթուն Ազատն եւ զիւրց զաւակքն.
զՍանդատէն, զԲարգատէն, զԱմիր Սարգիսն
եւ Պարասկեւին եւ զԹազուհին, եւ զորդի
Սանդատէի զՄիքայէլն ամէն: Այլ եւ զարձեալ
յիշեցէք զՅօջայ Սուլեմանն եւ զԾնողսն Յօջայ
Վալին եւ զՍուլեմանն եւ զամենայն արեան
մերձաւորս յիշեաց»:

Այսպէս մենք կը գտնենք ոչ միայն Յօջայ
Սաջիկի երկու որդիներ (երեք, ինչպէս որ Յօ-

ջայ Սաֆարի կենսագրութեան մէջ պիտի տես-
նենք) այլ եւ երկու աղջիկներ, այլուր ան-
ծանօթ եւ միայն Նոր Ջուղայու վանքին թիւ
459-ին մէջ յիշուած: Աղջիկներէն Սաթուն Ա-
զատն իր կարգին ամուսնացած է Յօջայ Սլէյ-
մանի կամ Սուլէյմանին հետ: Այսպէս, ան իր
կարգին տէր կ'ըլլայ զաւակներու, որոնց ա-
նունը չէ մոռցած յիշել իր յիշատակարանին
մէջ:

Նպատակ ունենալով միայն այս գերզաս-
տանի երեւելի արանց մասին խօսիլ, կ'անցնիմ
տոհմին այս իրական շարքին վրայէն:

Անդրանկութեան կարգով Յօջայ Սաֆար
տարեքով աւելի մեծ է Յօջայ Նազարէն, ուստի
հոս կը սկսիմ տալ Յօջայ Սաֆարի կեանքին
մասին ինձ ծանօթ նիւթերը:

ԽՕՋԱՅ ՍԱՖԱՐ

Որոչ կերպով իր Յօջայ Նազար եղբօր չափ
համբաւ չէ ունեցած ան: Սակայն, իր մասին
մեր պատմութիւնն ունի բաւական յիշատա-
կութիւններ, որոնց ի մի ամփոփումը աւե-
լորդ չեմ նկատեր:

Տէր Յովհաննէանց կը գրէ թէ՝ «Յօջայ Սա-
ֆար վախճանեցաւ ի 1067 թուականի Հա-
յոց»¹), այսինքն՝ 1618-ին, եւ նոյն գրողին
կողմէ ներկայացուած տապանագրին համա-
ձայն (որ իր կարգին ամբողջութեամբ պիտի
տամ) Յօջայ Սաֆարի մասին կ'ըսուի.

«Էր սա ամաց ԾԵԻ»:

Այսինքն թէ՝ Յօջայ Սաֆար 1618-ին մե-
ռած ատեն 55 տարեկան էր, ուրեմն, այդ հա-
շիւով ծնած է 1563-ին:

Իր ընտանեաց մասին իր որդին՝ Պարոն
Ջալալ Բէկ Նոր Ջուղայի թիւ 477 մագաղաթ
1300-ին գրեալ աւետարանին մէջ իւր ստացող
աւելցուցած է հետեւեալ շահեկան յիշատակա-
րանք, էջ 2բ, տարբեր գրչէ, բոլորովի.

«Ըստացողին. պարոնաց պարոն Ջալալ Բէ-
կին եւ ընտանեաց իւրոց բնաւին. եւ հաւին
իւր պաշաղիտին. Սալան Սաֆար բարեբաս-
տին մօրն իւրոյ Սալթան փաշային. լուսով
յցուի իւրեանց հոգին: Այլ եւ եղբարք իւր նա-

1) Պատ. Նոր Ջուղայու:— էջ 88: